

УДК 353:338

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ РИНКУ РЕКРЕАЦІЙНИХ ПОСЛУГ: УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

В. М. Волошенко,

здобувач наукового ступеня кандидата наук з державного управління кафедри державної служби та кадрової політики, Національна академія державного управління при Президентові України

У статті розглядаються теоретико-методологічні та практико-організаційні аспекти державного регулювання туристичної сфери на національному, регіональному та місцевому рівнях. Досліджено проблеми функціонування туристичної галузі України, напрями державної політики у сфері туризму, стан нормативно-правової бази, перспективні види туризму; узагальнено та обґрунтовано доцільність ужиття концептуальних заходів щодо вдосконалення державного регулювання туризму в Україні. Аналізуються основні проблеми, що існують в організації туристичної діяльності в Україні, визначаються шляхи їх розв'язання в контексті європейської інтеграції.

Ключові слова: державне регулювання, сфера туризму, конкурентоспроможність, механізми державного управління, туристична інфраструктура, туристичний потенціал, стратегії розвитку.

V. M. Voloshenko,

Ph.D applicant of the Department of State Service and Personnel Policy, National Academy for Public Administration under the President of Ukraine

IMPROVEMENT OF MECHANISMS OF STATE CONTROL DEVELOPMENT OF THE MARKET OF RECREATIONAL SERVICES: THE UKRAINIAN REALITIES IN THE CONTEXT OF EUROPEAN INTEGRATION

The article discusses the theoretical and methodological and practical-organizational aspects of state regulation of the tourism sector at the national, regional and local levels. Problems of Ukraine's tourist sphere functioning, state policy's directions of tourism, the state of normative and legal basis, prospective types of tourism are considered. The measures of perfection of government control of tourism in Ukraine are generalized and grounded. The basic problems existing in the organization of tourist activity in Ukraine are considered, possible ways of its perfection are defined. Analyzes the main problems existing in the organization of tourism in Ukraine, identifies ways to address them in the context of European integration.

Key words: government regulation, tourism, tourism infrastructure, mechanisms of public administration, competitiveness, tourism potential strategy development.

В. Н. Волошенко,

соискатель ученой степени кандидата наук государственного управления кафедры государственной службы и кадровой политики, Национальная академия государственного управления при Президенте Украины

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕХАНИЗМОВ ГОСУДАРСТВЕННОГО УПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЕМ РЫНКА РЕКРЕАЦИОННЫХ УСЛУГ: УКРАИНСКИЕ РЕАЛИИ В КОНТЕКСТЕ ЕВРОПЕЙСКОЙ ИНТЕГРАЦИИ

В статье рассматриваются теоретико-методологические и практико-организационные аспекты государственного регулирования туристической сферы на национальном, региональном и местном уровнях. Исследованы проблемы функционирования туристической отрасли Украины, направления государственной политики в сфере туризма, состояние нормативно-правовой базы, перспективные виды туризма. Обобщены и обоснованы целесообразность реализации концептуальных мер по совершенствованию государственного регулирования туризма в Украине. Анализируются основные проблемы, существующие в организации туристической деятельности в Украине, определяются пути их решения в контексте европейской интеграции.

Ключевые слова: государственное регулирование, сфера туризма, конкурентоспособность, механизмы государственного управления, туристическая инфраструктура, туристический потенциал, стратегии развития.

© Волошенко В. М., 2016

Постановка проблеми (опис проблеми, що аналізується, у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями). На сучасному етапі розвитку економічних відносин розвиток туристично-рекреаційної галузі є одним із найбільш динамічних процесів, що зумовлено глобалізацією, підвищенням стандартів життя в економічно розвинених країнах, масштабними інвестиціями в привабливі туристичні регіони, підвищенням мобільності населення. Стрімкий розвиток туризму обґрунтований значним соціально-економічним впливом галузі, який за ефективною державною політикою набуває позитивних ознак. Роль туристичної галузі в соціально-економічному розвитку країни зумовлює необхідність удосконалення механізмів державного управління туризмом, основною метою якого є створення сприятливих умов розвитку туризму безпосередньо та суміжних галузей [3, с. 5].

Зрозуміло, що в Україні туристична галузь перебуває на стадії становлення, проте її функціонування справляє значний вплив на економіку і є досить перспективним. Міжнародний туризм у нашій державі має цілком реальні можливості й умови для нарощення та активізації свого потенціалу, зокрема, завдяки наявності в країні унікальних природно-рекреаційних ресурсів, історико-культурних пам'яток, багатій флори та фауни, зон різноманітних форм відпочинку. Характерною рисою трансформаційних процесів, які відбуваються в економіці України, є активізація діяльності підприємств рекреаційно-туристичного комплексу. Дедалі більшого значення набуває науково обґрунтоване формування сприятливого фінансово-економічного, правового та інформаційного середовища з метою стимулювання розвитку туризму в регіонах України.

Особливо актуальним у сучасних умовах є алгоритм розробки, обґрунтування та прийняття управлінських рішень, удосконалення методів організаційного та фінансово-ресурсного забезпечення розвитку туризму як на макро-, так і на мікрорівні. Відповідно, активізація діяльності підприємств туризму має ґрунтуватися на розширенні можливостей регіонального управління інвестиційними процесами в зазначеному напрямі та поєднанні ефективного державного регулювання економіки з ринковою саморегуляцією.

Аналіз останніх публікацій за проблематикою та визначення невирішених раніше частин загальної проблеми. Актуальні проблеми державного управління рекреацією та туризмом

досліджуються в наукових роботах М.Біля [3], П.Гамана [4], Л.Черчика [16], О.Шапталі [17] та ін. Окремі питання державного регулювання рекреаційної сфери розглянуто Ю.Мігущенко [11], Д.Соловйовим [14] та іншими вченими. На сьогодні є багато науковців, що досліджують проблеми рекреаційного розвитку, зокрема В.Биркович, І.Іванух, Б.Данилишин та ін. [2; 7].

На увагу заслуговує дослідження О.Слюсарчук, у якому сформульовано принципи державного управління сферою рекреації на засадах сталого розвитку та виокремлено економічні, екологічні та соціальні наслідки дієвого державного управління рекреаційно-туристичною сферою на засадах сталого розвитку [13]. Окремі моделі державного регулювання туристичної діяльності у країнах-лідерів надання туристичних послуг досліджено О.Давидовою [5]. Питанням розвитку туристично-рекреаційної галузі України, тенденцій і перспектив забезпечення подальшого прискорення розвитку цієї галузі присвячено дослідження Н.Іванченко [8].

В Україні висвітлені далеко не всі питання теоретико-методологічних та прикладних засад активізації діяльності підприємств рекреаційно-туристичного комплексу. Існує потреба в поглибленому науковому дослідженні теоретичних аспектів формування методики організаційного та фінансово-ресурсного забезпечення розвитку туризму на загальнодержавному та регіональному рівнях, визначенні пріоритетів та окресленні шляхів підвищення ефективності управління комплексним використанням багатого рекреаційно-туристичного потенціалу регіонів України.

Формулювання цілей (мети) статті. Туризм сьогодні розглядається як національне явище сфери реалізації прав і потреб людини, як сфера технології реалізації потреб і попиту в ринкових умовах, як особливий сектор сучасної національної і регіональної економіки, як невід'ємна складова соціально-економічної політики держави. Такий підхід до туристичної сфери вимагає всебічних і фундаментальних досліджень різноманітних аспектів державного управління її розвитком.

Актуальність і невідкладність розв'язання проблем, пов'язаних із активізацією розвитку ринку рекреаційних послуг та вдосконаленням методів організаційного, інформаційного та фінансово-ресурсного забезпечення їх діяльності, й зумовили мету дослідження. Відповідно, завданнями статті визначено: дослідження передумов розвитку галузі туризму в Україні, зокрема

під впливом позитивних і негативних факторів, пов'язаних із політичною, законодавчо-правовою та соціально-економічною ситуацією в країні та світі; вивчення перспектив імплементації законодавства ЄС у сфері туризму, що забезпечить удосконалення діючого законодавства у сфері туризму з урахуванням досвіду провідних туристичних країн ЄС; аналіз проблем удосконалення механізмів державного управління розвитком ринку рекреаційних послуг, що потребує вироблення та реалізації такої моделі взаємовідносин з регіонами й управління ними, яка б відповідала принципам регіональної політики ЄС.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. В умовах інтеграції України до світового економічного простору, європейської інтеграції зростає роль туристичної галузі, розвиток якої сприятиме вирішенню завдань формування позитивного міжнародного іміджу країни, подоланню дефіциту платіжного балансу, забезпеченню зайнятості населення, поступовому реконструюванню регіональних господарських комплексів. Україна як країна, що перебуває в центрі Європи, має всі передумови для належного розвитку економіки за рахунок туризму, оскільки посідає одне з провідних місць в Європі за рівнем забезпеченості цінними природними та культурними ресурсами.

На сьогодні актуальним завданням у сфері розбудови туристичної галузі в Україні є формування програми просування українського туристичного продукту на міжнародний ринок, яка включає в себе: визначення пріоритетних туристичних регіонів і продуктів; формування стратегії просування туристичних регіонів та її реалізацію через організацію продажу туристичних послуг за кордоном вітчизняними туристичними представництвами, спільну участь туристичних фірм регіону в міжнародних туристичних виставках, розробку регіональних туристичних інтернет-порталів, забезпечення рекламно-інформаційної діяльності зі створення позитивного іміджу України як туристичного центру.

Таким чином, стримуючими факторами щодо розвитку туризму є недосконалість та неузгодженість нормативно-правової бази міжрегіонального та прикордонного співробітництва; обмеженість доступу українських туристичних підприємств до коштів програми сприяння прикордонного співробітництва ЄС (PHARE, TACIS, INTERREG), складність координування та контролювання інвестиційних потоків. З огляду на це

основою для імплементації успішних моделей розвитку туризму є:

- розв'язання екологічних і соціальних проблем;
- упровадження проектів з удосконалення прикордонної і транспортної інфраструктури;
- розбудова туристичної інфраструктури, розвиток інвестиційних відносин тощо.

На нашу думку, нині існують всі необхідні передумови для розвитку галузі туризму в Україні, на який впливають як позитивні, так і негативні фактори, пов'язані з політичною, законодавчо-правовою та соціально-економічною ситуацією в країні та світі. Відповідно, до *позитивних факторів* розвитку ринку туристичних послуг відносять: стабільність і відкритість політики та економіки, зростання суспільного багатства і доходів населення, скорочення робочого і збільшення вільного часу, розвиток транспорту, засобів комунікацій та інформаційних технологій, побудова інтелектуального суспільства, заохочення національних та іноземних інвестицій у розвиток індустрії туризму, зміцнення позицій України на світовому туристичному ринку, спрощення та гармонізацію податкового, валютного, митного, прикордонного, візового та інших форм регулювання, стимулювання туризму для дітей, молоді, людей похилого віку, інвалідів і малозабезпечених сімей шляхом надання пільг, сприяння розвитку індустрії як пріоритетної туристичної діяльності.

До *негативних факторів* розвитку ринку туристичних послуг відносять: напруженість у міжнародних відносинах, нестабільність політики та закритість економіки, стагнацію економіки та падіння добробуту населення, невпорядкованість туристичних ресурсів, нерациональне використання культурно-історичної і культурної спадщини й довкілля, низький рівень доходів населення та нестачу вільного часу, забруднення навколишнього середовища і екологічну небезпеку, недооцінку ролі туризму в інтелектуалізації суспільства, відсутність ефективних стимулів інвестування розвитку індустрії туризму на рівні світових стандартів, недооцінку ролі туристичного бізнесу в наповненні бюджету [5; 14].

Основними структурами, що здійснюють управління туристичною галуззю в регіонах країн ЄС, є Комітет з регіональної політики при Раді міністрів ЄС та Європейський фонд регіонального розвитку, що діє в межах бюджету ЄС. При цьому слід зазначити, що особливістю європейського управління туристичною галуззю є те, що

пріоритетна роль у вирішенні питань розвитку туризму в окремих регіонах належить державам; відповідно, управлінські структури ЄС не встановлюють директиви для національних структур, а лише допомагають у вирішенні поточних та стратегічних завдань. Важливим органом, що відображає євроінтеграційний рівень, виступає Європейська туристична комісія, членом якої Україна є з 2005 р. [3, с. 20].

У процесі залучення регіональними господарюючими суб'єктами туристичної галузі вітчизняного й іноземного інвестиційного капіталу доцільно використовувати систему пріоритетних потенційних джерел забезпечення інвестиційної політики в галузі. Основні з них – це:

- концентрація власних коштів підприємств для впровадження інновацій, прогресивних технологій обслуговування та модернізації обладнання;

- застосування прискореної амортизації;

- залучення фінансових ресурсів місцевих бюджетів для будівництва пріоритетних для розвитку регіону об'єктів туристичної інфраструктури;

- концентрація ресурсів у спеціальних інвестиційних та інноваційних фондах за рахунок капіталізації прибутків суб'єктів підприємницької діяльності, у тому числі створення інноваційних і благодійних фондів розвитку окремих видів туризму, проведення екологічних та інших соціально важливих програм за участю підприємницьких структур;

- залучення іноземних інвестицій та кредитних ліній з державним посередництвом і гарантіями для розбудови й освоєння привабливих для іноземних туристів рекреаційних зон;

- ефективне використання ресурсів комерційних банків, страхових компаній та інших суб'єктів фінансового ринку у формі інвестицій у статутні фонди підприємств туристичної галузі.

Таким чином, відсутність повної, достовірної та актуальної інформації щодо туристичних ресурсів, конкурентних переваг вітчизняного туристичного потенціалу і цільових туристичних ринків унеможлиблює формування туристичного іміджу країни, якісного національного продукту та вжиття ефективних заходів з його просування. Водночас проблеми українського туризму багато в чому пов'язані з його слабким науковим забезпеченням і якістю професійної туристичної освіти.

Стратегією сталого розвитку України на період до 2020 року передбачено розробку та підготовку Програми розвитку туризму, Програми популяризації України у світі та просування ін-

тересів України у світовому інформаційному просторі (просування бренд-месиджів – “Україна – країна приваблива для туризму”) [15].

У свою чергу, Планом заходів з імплементації Угоди про асоціацію на 2014–2017 рр. передбачено:

- розроблення проекту Стратегії розвитку туризму та курортів до 2025 року та проектів державних цільових програм для реалізації Стратегії;

- розроблення національних стандартів до технічного регламенту “Про організовані туристичні подорожі, відпочинок з повним комплексом послуг та комплексні турне”;

- установа постійного діалогу з метою спільного представлення туристичних можливостей України, участі в освітніх програмах та вжиття інших заходів із державами – членами ЄС;

- укладення договорів про двостороннє співробітництво з питань розвитку сільського зеленого туризму між областями України та відповідними адміністративно-територіальними одиницями держав – членів ЄС, організація та проведення тренінгів для сільського населення, відповідних конференцій, засідань за круглим столом, семінарів із залучення експертів ЄС, організація навчальних поїздок до держав – членів ЄС [6].

У межах нашого дослідження, за прикладом провідних туристичних країн ЄС, доцільно розглянути питання щодо створення в Україні національної туристичної організації (НТО) як організації, яка об'єднає юридичних осіб публічного і приватного права, та функціонуватиме на принципах державно-приватного партнерства. Слід зазначити, що НТО зможе забезпечувати вирішення таких завдань:

- формування та просування конкурентоспроможного національного туристичного продукту на цільових туристичних ринках;

- створення позитивного туристичного іміджу України на міжнародному туристичному ринку;

- розробка та реалізація маркетингової політики просування національного туристичного продукту; організація, проведення та участь у туристичних виставках і ярмарках, у тому числі за кордоном;

- організація та забезпечення належного функціонування національної мережі туристичних інформаційних центрів;

- забезпечення просування туристичних можливостей України в мережі Інтернет (веб-портал Visit Ukraine);

- виготовлення та розповсюдження в Україні та за кордоном інформаційних матеріалів про туристичні можливості України [9].

Таким чином, євроінтеграційний рівень набуває все більшої ваги для країн, які вже є членами ЄС, та країн, які задекларували своє бажання ними стати. Більше того, для багатьох країн членство в ЄС розпочиналося через співпрацю саме в туристичній сфері. Нагальним завданням сьогодення для України є імплементація законодавства ЄС у сфері туризму, що забезпечить удосконалення діючого законодавства у сфері туризму з урахуванням досвіду провідних туристичних країн ЄС, покращення показників сфери туризму, об'єднання учасників туристичного ринку, активізацію розвитку в'їзного туризму. Відповідно, гармонізація національних стандартів у сфері туризму з міжнародними й європейськими стандартами сприятиме покращенню якості національного туристичного продукту та обслуговування споживачів туристичних послуг. Актуальним питанням, що потребує вирішення, стає лібералізація візового режиму, зокрема для громадян країн, що є цільовими ринками для України.

На жаль, сьогодні Україна втрачає свою популярність як туристичний напрям, оскільки в уяві потенційних туристів складається враження повномасштабної війни, а країна сприймається, виключно, як гаряча точка. Подолання наявних негативних тенденцій, створення системних і комплексних передумов для розвитку туризму та курортів у державі має стати одним з пріоритетних напрямів прискорення економічного зростання країни, підтримки зайнятості, структурної модернізації економіки, наповнення бюджетів усіх рівнів. Формування та визначення пріоритетних національних моделей туризму в сучасних геополітичних та гео економічних умовах має велике значення для соціально-економічного, політичного розвитку України як основи раціонального формування й ефективної реалізації її туристичного потенціалу.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Однією з головних умов подолання існуючих негативних тенденцій, які склалися в туристичній галузі України, має стати активна, виважена та науково обґрунтована регіональна політика розвитку туризму з урахуванням галузевих та регіональних особливостей цієї сфери економіки. Результати проведених досліджень доводять, що одним із найважливіших інстру-

ментів реалізації туристичної політики в регіонах України можуть стати відповідні регіональні програми. Регіональна програма розвитку рекреації і туризму є, по суті, узгодженим за ресурсами, виконавцями і термінами реалізації комплексом заходів, спрямованих на створення необхідних правових, фінансових, соціально-економічних, організаційних та інших умов розвитку туристичної індустрії в регіоні.

Актуальними є питання кадрового забезпечення управління туристичною галуззю, саме тому на державному рівні необхідно вирішувати питання підготовки кадрів державного управління туристичною індустрією та формування ефективної управлінської структури. Поряд із установами сприятливого інвестиційного клімату ключовим питанням у розробці стратегії залучення до сфери туризму міжнародних інвестицій є формування системи комплексного моніторингу привабливості туристично-рекреаційних територій країни як об'єктів інвестування. Під час його проведення, насамперед, ураховуються п'ять груп факторів: природно-ресурсні та екологічні; історико-культурні; інфраструктурні; фактори туристичного освоєння території; соціально-економічні.

Найрозвиненіші регіональні туристичні комплекси можуть стати основою формування в Україні мережі спеціальних економічних зон та територій пріоритетного розвитку туристично-рекреаційного типу. Важливо при цьому створити сприятливий інвестиційний клімат не тільки для іноземних інвесторів, а й для своїх власних, що дасть змогу створити стабільні умови роботи з огляду на використання довготривалих капіталовкладень.

Таким чином, окреслені проблеми посилюють актуальність необхідності вдосконалення механізмів державного управління розвитком ринку рекреаційних послуг у сучасних умовах. Інтегрування України в європейські структури потребує вироблення та реалізації такої моделі взаємовідносин з регіонами й управління ними, яка б відповідала принципам регіональної політики Європейського Союзу, сприяла становленню нових форм співпраці у форматі "центр-регіони", загально визнаній практиці внутрішнього між-регіонального співробітництва та міжнародної співпраці територій.

Список використаних джерел

1. Берданова О. Стратегічне планування місцевого розвитку : практ. посіб. / [О. Берданова, В. Вакулєнко] ; Швейцарсько-український проект "Підтримка децентралізації в Україні" – DESPRO. – Київ : ТОВ "Софія-А", 2012. – 88 с.
2. Биркович В. І. Тенденції та перспективи розвитку туристично-рекреаційної галузі в Закарпатській області / В. І. Биркович // Стратег. пріоритети. – 2009. – № 2. – С. 218–224.
3. Біль М. Механізм державного управління туристичною галуззю (регіональний аспект) : наук. розробка / М. Біль, Г. Третяк, О. Крайник. – Київ : НАДУ, 2009. – 40 с.
4. Гаман П. І. Державне регулювання розвитку рекреаційної сфери Карпатського регіону України : автореф. дис. ... д-ра наук з держ. упр. : 25.00.02 / Гаман П. І. – Київ, 2009. – 40 с.
5. Давидова О. Моделі державного регулювання розвитку туристичної діяльності: світовий досвід / О. Давидова // Ефективна економіка. – 2012. – № 10.
6. Про внесення змін до Закону України "Про туризм" [Електронний ресурс] : Закон України від 18 листоп. 2003 р. № 1282-IV. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1282-15>
7. Іванух І. Природно-ресурсний потенціал України і шляхи підвищення його використання / І. Іванух, Б. Данилишин // Економіка України. – 2008. – № 1. – С. 36–38.
8. Іванченко Н. Проблеми та перспективи розвитку рекреаційного туризму / Н. Іванченко // Економіка України. – 2015. – № 5. – С. 28–34.
9. Інформаційно-аналітичні матеріали до парламентських слухань на тему: "Розвиток туристичної індустрії як інструмент економічного розвитку та інвестиційної привабливості України" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://komспорт.rada.gov.ua/uploads/documents/30566.pdf>
10. Кифяк В. Ф. Рекреаційна спеціалізація як умова посилення конкурентоспроможності регіону / В. Ф. Кифяк // Формування ринкових відносин в Україні. – 2009. – № 2. – С. 157–161.
11. Мігущенко Ю. В. Державне регулювання туристично-рекреаційної сфери України як передумова підвищення конкурентоспроможності туристичної галузі / Ю. В. Мігущенко // Проблеми розвитку внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект : сб. науч. тр. – Б. м. : [б. в.], 2007. – Вып. 3. – С. 1317–1325.
12. Про імплементацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони [Електронний ресурс] : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 верес. 2014 р. № 847-р. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/847-2014>

Referenses

1. Berdanova, O. and Vakulenko, V. (2012), *Stratehichne planuvannia mistsevoho rozvytku: praktychnyj posibnyk* [Strategic planning for local development: a practical guide], Swiss-Ukrainian project "Decentralization Support in Ukraine" – DESPRO, "Sofyia-A" LLC, Kyiv, Ukraine.
2. Byrkovych, V.I. (2009), "Tendencies and prospects of development of tourism and recreation industry in the Transcarpathian region", *Stratehichni priorytety*, vol. 2, pp. 218–224.
3. Bil', M., Tretiak, H. and Krajnyk, O. (2009), *Mekhanizm derzhavnoho upravlinnia turystychnoiu haluzziu (rehional'nyj aspekt): naukova rozrobka* [The mechanism of public administration of tourism industry (regional aspect): scientific development], National Academy for Public Administration under the President of Ukraine, Kyiv, Ukraine.
4. Haman, P.I. (2009), "State regulation of recreational sphere of Carpathian region of Ukraine", Ph.D. Thesis, Mechanisms of Public Administration, Council of Productive Forces of Ukraine, National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine.
5. Davydova, O. (2012), "Models of state regulation of tourist activity: international experience", *Efektivna ekonomika*, vol. 10.
6. The Verkhovna Rada of Ukraine (2003), Law of Ukraine "On Amendments to the Law of Ukraine "On Tourism" on 18.11.2003. No. 1282-IV, available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1282-15> (Accessed 19 April 2016).
7. Ivanukh, I. and Danylyshyn, B. (2008), "Natural resource potential of Ukraine and ways of increasing its use", *Ekonomika Ukrainy*, vol. 1, pp. 36–38.
8. Ivanchenko, N. (2015), "Problems and prospects of development of recreational tourism", *Ekonomika Ukrainy*, vol. 5, pp. 28–34.
9. Information-analytical materials for the parliamentary hearings on the topic "Development of tourism as economic development and investment attractiveness of Ukraine", available at: <http://komспорт.rada.gov.ua/uploads/documents/30566.pdf> (Accessed 15 April 2016).
10. Kyfiak, V.F. (2009), "Recreation specialization as a condition for strengthening the competitiveness of the region", *Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini*, vol. 2, pp. 157–161.
11. Mihuschenko, Yu.V. (2007), "State regulation of tourism and recreation sphere of Ukraine as a condition for increasing the competitiveness of the tourism industry", *Problemy razvitija vneshnejekonomicheskikh svyazej i privlechenija inostrannykh investicij: regional'nyj aspekt* [Problems of development of foreign economic relations and attraction of foreign investments: regional aspect], *Sbornik nauchnyh trudov* [Collection of scientific papers], vol. 3, pp. 1317–1325.
12. The Cabinet of Ministers of Ukraine (2014), Decree "On the implementation of the Association Agreement between Ukraine, on one hand, and the Euro-

13. Слюсарчук О. П. Застосування принципів сталого розвитку в державному управлінні рекреаційно-туристичною сферою [Електронний ресурс] / О. П. Слюсарчук // Державне управління: теорія та практика. – 2014. – № 2. – С. 27–33. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Dutp_2014_2_6
14. Соловйов Д. І. Аналіз тенденцій розвитку туристичної сфери України та науково-методичні напрями вдосконалення її державного регулювання / Д. І. Соловйов // Вісн. Бердян. ун-ту менеджменту і бізнесу. – 2010. – № 1(9). – С. 70–73.
15. Стратегія сталого розвитку “Україна – 2020” [Електронний ресурс] : затверджена Указом Президента України від 12 січ. 2015 р. № 5/2015. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#n10>
16. Черчик Л. М. Напрями удосконалення державного управління у сфері рекреаційного природокористування / Л. М. Черчик // Наук.-інформ. вісн. Акад. наук вищ. освіти України. – 2012. – № 2 (79). – С. 105–112.
17. Шаптала О. С. Автономна Республіка Крим: проблемні питання державного управління сферою рекреаційного обслуговування : монографія / О. С. Шаптала. – Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2003. – 264 с.
13. Sliusarchuk, O.P. (2014), “Applying the principles of sustainable development in public administration of recreation and tourism”, *Derzhavne upravlinnia: teoriia ta praktyka*, vol. 2, pp. 27–33, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Dutp_2014_2_6 (Accessed 10 April 2016).
14. Solovjov, D.I. (2010), “Analysis of trends in development of tourism sphere of Ukraine and scientific and methodical directions of improvement of its state regulation”, *Visnyk Berdians'koho universytetu menedzhmentu i biznesu*, vol. 1(9), pp. 70–73.
15. The President of Ukraine (2015), Decree “On the Strategy for Sustainable Development “Ukraine – 2020” on 12.01.2015 No. 5/2015, available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#n10> (Accessed 12 April 2016).
16. Cherchuk, L.M. (2012), “Areas of improvement of public administration in recreational nature”, *Naukovo-informatsijnyj visnyk Akademii nauk vyschoi osvity Ukrainy*, vol. 2 (79), pp. 105–112.
17. Shaptala, O.S. (2003), *Avtonomna Respublika Krym: problemni pytannia derzhavnoho upravlinnia sferoiu rekreatsijnoho obsluhovuvannia* [Autonomous Republic of Crimea: issues of public administration of recreate sphere], Odessa Regional Institute for Public Administration of the National Academy for Public Administration under the President of Ukraine, Odessa, Ukraine.